

CENOVÉ TRENDY VYBRANÝCH KOMODÍT V RASTLINNEJ VÝROBE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Dušan Šimo

Katedra managementu, Prevádzkovo - ekonomická fakulta
Vysoká škola poľnohospodárska, Tr. A.Hlinku 2, 949 76 Nitra

Anotácia :

Cenové trendy výrobcov pšenice potravinárskej a kukurice priemyselnej majú rastovú krivku. Ak sa porovnávajú výstupy z poľnohospodárskej prvovýroby a vstupy do výroby možno konštatovať výrazný rozdiel v neprospech výrobcov. Marketingová filozofia v cenovej politike by mala rešpektovať príležitosti a hrozby na agrárnom trhu, kde význam majú cenové trendy, tendencia v spotrebe potravín, dynamiku trhu, podiel a vývoj konkurencie na trhoch.

Summary :

Producers price trends of food wheat and industry maize have growth curve. If we compare outputs from agricultural primary production and inputs to production, it is possible to state production difference in disadvantage of the producers. Marketing philosophy in price policy would be to respect opportunities and threats at the agricultural market where the price trends have their importance, tendency in consumption of food-stuffs, dynamics of market, the share and development of competition at the markets.

Kľúčové slová :

Cenové trendy pšenice potravinárskej a kukurice priemyselnej, ceny výrobcov, S-krivka, cenové indexy

Key words :

Price trends of food wheat and industry maize producer's prices, S curve, price indices

Úvod a cieľ :

Cena v marketingu je významnou kategóriou. Vyjadruje vlastne "hodnotu" tovaru alebo služby. Cena sa charakterizuje aj ako suma hodnôt, ktorú spotrebitelia vymieňajú za prospech z používania alebo vlastníctva výrobku či služby. Hodnota produktu je daná spoločenským významom, psychologickou užitočnosťou pre spotrebiteľa, alebo fyziologickou potrebou, či ďalšími faktormi, ktoré zákazník chce uspokojiť vo vlastné peniaze, alebo iný vlastný tovar.

Medzi kľúčové rozhodnutia podnikového managementu patrí okrem iného aj stanovenie ceny. Je to náročný problém o to viac, že v priebehu rozhodovania treba zvážiť

viaceré faktory a okolnosti, ktoré limitujú úroveň ceny. V podstate faktory, ktoré ovplyvňujú ceny sú interné-vnútropodnikové a faktory externé - vonkajšie prostredie.

Medzi interné faktory možno zaradiť ciele hospodárskeho subjektu, kde sa zvlášť zohľadňuje : tvorba príjmov, pokrytie nákladov, zisk, návratnosť investícií, podiel na trhu, objem tržieb, image podniku a spokojnosť zákazníka s produktom. Stanovená cena musí korešpondovať s možnosťami podnikateľského subjektu, ktoré sú viazané na výrobné kapacity, ľudské zdroje, technológie, finančným kapitálom a ďalšími faktormi.

Externé faktory sa týkajú najmä trhového prostredia, ekonomických podmienok : počtu konkurencie, veľkosti trhu, kúpnej sily zákazníka, cenovej pružnosti ponuky a miery inflácie. Ďalej ide o legislatívne podmienky : regulácia cien, postihy za porušenie hospodárskej súťaže a spoločenské činitele, ktoré vyjadrujú záujmové skupiny spotrebiteľov.

Cieľom príspevku je poukázať na marketingové prístupy v cenovej politike pri odbyte pšenice a kukurice na zrno v podmienkach transformácie poľnohospodárskej výroby.

Použitá metodika :

Metodický postup je založený na konfrontácii teoretických poznatkov mikroekonomiky, podnikového manažmentu a marketingu so správaním sa agropotravinárskych podnikov v procese transformácie.

Použili sa vybrané matematicko-štatistické metódy k analýze časových radov a trendov pri cenách výrobcov pšenice a kukurice na zrno.

Dosiahnuté výsledky a diskusia :

Výška ceny je podľa Šimu, D. (2) súčasťou marketingovej filozofie nového alebo až vyrábaného výrobku. Cena dokresľuje hodnotu produktu, ale je aj odrazom cenovej hladiny na trhu. Na trhu sa producent spravidla stretáva s konkurenciou a cena je výrazom porovnania kvality, uplatnenej technológie alebo vyjadruje isté rozdiely aj vo funkčných vlastnostiach produktu. Významnú úlohu cena plní aj z hľadiska psychologických požiadaviek zákazníka z hľadiska obchodnej značky či ďalších faktorov.

Na základe teoretických prístupov k tvorbe cien produktov v poľnohospodársko-potravinárskom komplexe v Slovenskej republike možno formulovať viaceré interné faktory, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie o cenách. Procesy transformácie, privatizácie a reštrukturalizácie v PPK v prechode na trhovú ekonomiku výraznou mierou ovplyvňujú úroveň hospodárskych subjektov.

Vývoj v poľnohospodárstve sa v roku 1993 podľa Šimu, D. a kol. (3) vyznačoval na rozdiel od priemyslu a stavebníctva, určitými stabilizujúcimi prvkami. Pokles hrubej poľnohospodárskej produkcie sa odhaduje na 6-7 %, čo je približne polovičná hodnota poklesu v porovnaní s rokom 1992. Vďaka výraznejšiemu rastu cien poľnohospodárskych výrobkov oproti predchádzajúcim rokom sa čiastočne zlepšila hospodárska situácia

poľnohospodárskych podnikov. Ich výnosy sa za tri štvrt'roky minulého roka zvýšili o 17,1 % pri stabilných nákladoch, strata v poľnohospodárstve sa znížila z 9,6 mld. Sk v roku 1992 na 4,3 mld. Sk v roku 1993 i napriek významnému výpadku rastlinnej produkcie spôsobenej suchom v hlavnom vegetačnom období. V poslednom období sa do určitej miery podarilo zvrátiť proces roztvárania cenových nožníc medzi vstupmi a výstupmi.

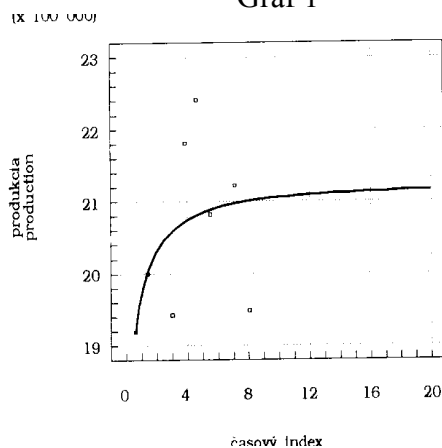
V podmienkach SR medzi významné zrniny treba pokladať pšenicu a kukuricu. Pšenica ako základná chlebová obilnina sa v roku 1993 pestovala na ploche 397,3 tis. ha, čo bolo o 12,3 % viac ako v predchádzajúcom roku. Aj napriek tomu sa vyprodukovalo len 1 528,5 tis. ton pšenice, čo je o 10 % menej ako v roku 1992. Príčinou bol výrazný pokles priemernej hektárovej úrody, ktorá bola 3,85 t. Negatívny vplyv nepriaznivého počasia počas vegetácie, ale aj nedostatok finančných zdrojov na nákup kvalitného osiva, agrochemikálií sú významnými príčinami nízkej úrody v roku 1993.

Inflačný proces nášho národného hospodárstva umocnený nízkymi úrodami obilnín v rokoch 1992 a 1993 sa výrazne premietol do rastu cien obilnín. Priemerné ceny výrobcov potravinárskej pšenice dosiahli v decembri 1993 úroveň 3 745 Sk za tonu a začiatkom roku 1994 prekročili 4 000 Sk za tonu. Podiel potravinárskej pšenice z celkovej produkcie pšenice v roku 1993 bol 42,5 %, v roku 1992 31,7 % a v roku 1991 22,1 %.

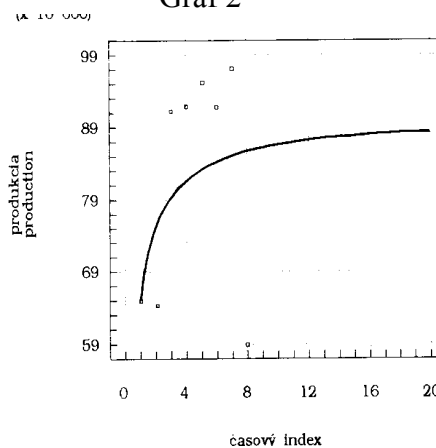
Kukurica po pšenici a jačmeni je najvýznamnejšou obilninou v SR. V roku 1993 sa kukurica na zrno pestovala na ploche 145,9 tis. ha z toho najviac 85,2 % v Západoslovenskom regióne. Celková produkcia kukuričného zrna sa dosiahla 673,7 tis. ton pri priemernej úrodnosti 4,62 t. Osev kukurice z hľadiska vývojových hľadísk sa výrazne znížil. V roku 1984 sa kukurica na zrno pestovala na ploche 178,9 tis. ha a jej plochy sa znížili na úroveň 130-145 tis. ha za posledné roky. Jedným z významných faktorov môže byť aj otázka nákladov na jej produkciu, ďalej značné zníženie stavov hospodárskych zvierat a ďalšie faktory. Kukurica je žiadanou komoditou na domácom, ale i českom agrárnom trhu. Ku koncu roku 1993 sa ceny výrobcov kukurice pohybovali na úrovni 3 597 Sk za tonu. Kukuričné zrno v roku 1993 sa využívalo na kámenne účely v podiele 83,7 % a ostatná časť ako osivo a potravinárske účely.

Časové trendy produkcie pšenice a kukurice na zrno sú uvedené na grafoch 1 a 2.

Graf 1

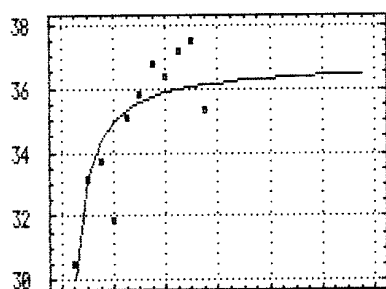
Graf 2

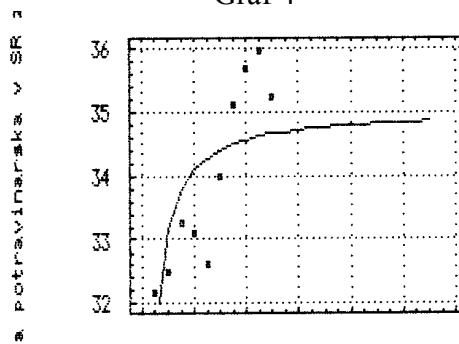
Ceny výrobcov pšenice, kukurice a ostatných poľnohospodárskych produktov tak, ako sa uvádza predom, sú ovplyvňované úrovňou vstupov ale aj cenami na trhoch a ich vývojom, dynamikou trhu, možnosťami konkurencie z domácich a zahraničných zdrojov a významným faktorom je aj zákazník - spotreba potravín, ktorá je ovplyvňovaná kúpyschopnosťou obyvateľstva.

Časové trendy cien výrobcov pšenice potravinárskej a kukurice priemyselnej sú uvedené na grafe 3 a 4.

Graf 3

Graf 4

Ceny výrobcov pšenice potravinárskej a kukurice priemyselnej v časovom rade od roku 1985 až 1993 sú uvedené v tabuľke 1.

Tab. 1: Priemerné ceny výrobcov pšenice a kukurice v SR podľa rokov

Komodita	Roky				
	1985	1990	1991	1992	1993
Pšenica potravinárska	1 680	2 000	2 320	2 772	3 530
Kukurica priemyselná	2 150	2 720	2 750	3 105	3 521

Priemerné ceny výrobcov pšenice aj kukurice výrazne za uvedené obdobie vzrástli, ale z celkového posúdenia nie je až tak priaznivá situácia v poľnohospodárstve. Ak porovnávame indexy cien poľnohospodárskych výrobkov keď rok 1989 je 100 % tak v roku 1993 v SR bol index cien 127,8 z toho rastlinných produktov 135,7 a živočíšnych 122,7. Ak sa bližšie zameriame na vstupy do rezortu poľnohospodárstva, tak pohonné látky za zrovnateľné obdobie predom uvedených rokov dosiahol index 391,7, energia 317,2, pesticídy 214,0 kolesových traktorov 193,7 a výrazne sa zvýšili ceny aj pri ostatných okruhoch materiálov a zariadení.

Literatúra :

1. Hron, J.- Tichá, I. : Adaptace podnikatelských subjektů v konkurenčním prostředí. Zborník z celoštátnej vedeckej konferencie so zahraničnou účasťou. Nitra, VŠP 1994, 236 s.
2. Šimo, D. : Marketingová filozofia v podmienkach transformácie hospodárskych subjektov. Agroekonómika III. 1994, č.1, s. 25-27
3. Šimo, D. : Modelovanie trhových trendov v PPoK. Výskumná správa, Nitra, VŠP 1993, 43 s.

